

Kapittel 1

Den franske rapporten

«Den franske kommisjonen ble nedsatt for nesten å renske seg selv.»

Riksrevisor Per Kristian Foss⁷

Da den franske ekspertkommisjonens rapport ble lagt fram i 1985, hørte vi det samme respektløse budskapet. Dette var bare en partisk rapport på vegne av de franske selskapene som var skyld i Kielland-katastrofen.

Forex Neptune var konstruktør og CFEM var verftet som bygde både Henrik Ibsen og Alexander L. Kielland, og de hadde ansvaret for en sveisefeil i stag D6, ved innfestinga av en hydrofon, et instrument for å holde riggen i posisjon. Dette var årsaken til havariet 27. mars 1980. En fransk sveiser hadde en dårlig dag på jobben, og resultatet ble 123 døde oljearbeidere. 89 arbeidere overlevde og måtte leve med ettervirkningene resten av sine liv.

10

Den franske rapporten ble avfeid og nærmest neglisjert. For det var slett ikke en fransk kommisjon som hadde løst mysteriet om havariet. Det var en norsk kommisjon som hadde funnet svaret. Allerede få dager etter katastrofen var kommisjonen på befaringsferd ved den avrevne D-søylen. Det brutte staget D6 pekte i været, og professor Torgeir Moan var sikker i sin sak: «Der, gutter, der er årsaken til havariet», sa Moan.⁸

Franskmennenes rapport ble lagt i skuffen. Uten offentlighetens lys på seg var imidlertid både de norske og de franske partene svært interessert i rapporten. SINTEF utarbeidet en analyse for de norske partene, som ble presentert i rettsforhandlingene i Paris.⁹ Tilsvarende er det grunn til å regne med stor aktivitet fra de andre aktørene i disse lukkede forhandlingene.

---

⁷ Dagsnytt 18, 9. mars 2021

⁸ Opplyst av avdøde kommisjonsmedlem Aksel Kloster, som senere ble leder av Kielland-fondet

⁹ STF18 F86004, 27.1.1986 for Norsk Oljeforsikringspool

Den norske kommisjonen var for lengst nedlagt og lederen Thor Næsheim så ingen grunn til å kalle sammen til noe møte om dette. Justisdepartementet og regjeringa var ikke interessert. Politiet var ikke interessert. Ikke statsadvokaten eller riksadvokaten heller. Stortinget fikk aldri se rapporten, langt mindre behandle den. De var så lite interessert at de ikke engang tok seg bryet med å oversette rapporten til norsk. Det ble først gjort av Riksrevisjonen i 2021, etter anmodning fra Kielland-nettverket.

De eneste som reagerte da rapporten i 1985 ble avfeid som et fransk forsvarsskrift, var Odd Sjursen fra Jern og Metall,¹⁰ advokat Pål Mitsem og Kielland-fondet. Jeg var leder av Kielland-fondet og ga uttrykk for at da måtte en også kunne betegne den norske kommisjonens rapport fra 1981 som et bestillingsverk, et forsvar for de norske interessene. «Hvis en skal mistenke franskmennene for en slik «nasjonal» holdning, da må den samme mistanken rettes mot den norske kommisjonen.»¹¹

Var det slik – at den norske kommisjonen forsvarte de norske og amerikanske interessene,¹² og at den franske forsvarte de franske?

Hvis en legger de to rapportene ved siden av hverandre, mener jeg det er klart at den norske kommisjonen beskyttet de norske aktørene på minst to måter:

For det første la de ensidig vekt på bruddet i D6-staget og sveisefeilen i tilknytning til hydrofonen i dette staget. Dermed ble ansvaret for ulykka også ensidig plassert i Frankrike. Kommisjonen skriver: «Rapporten og den vurderinger er begrenset til den type ulykke man her har stått overfor. Rapporten beskjeftiger seg således ikke med andre ulykkessituasjoner, ...».¹³

For det andre lekket den norske kommisjonen informasjon til de norske partene, men ikke til de franske. Riksrevisjonens rapport fra 2021 dokumenterer dette. Her heter det blant annet: «De interesserte partene ble ... informert om og fikk gi innspill til om hvilke undersøkelser kommisjonen skulle gjøre av vrakdelene av plattformen, og fikk være med på

---

¹⁰ Sjursen satt i Kielland-fondets styre fra 1981 til 1983

¹¹ Tagesen, Dan. Aftenbladet 3.9.1985 s. 6

¹² Phillips Petroleum Company Norway var registrert både i Norge og i staten Delaware i USA, og var heleid av det amerikanske oljeselskapet, med hovedkontor i Bartlesville, Oklahoma. Senere ble Phillips fusjonert med Conoco. Det nye selskapet ConocoPhillips har hovedkontor i Houston, Texas.

¹³ NOU 11:1981, s. 11

vitneavhør.»¹⁴ Mange av de overlevende reagerte sterkt på at Phillips og Stavanger Drilling, som selv var under gransking, fikk anledning til å overvåke avhør av dem. I tillegg skriver Riksrevisjonen: «Franske miljøer ble av kommisjonen ansett som partiske.»¹⁵

Visst var de franske partene partiske, selvsagt var de det. De norske partene var selvsagt like partiske. At en part er partisk er ikke akkurat overraskende. Men det er overraskende og sterkt kritikkverdig at de franske partene ikke ble behandlet likt med de norske.

Likheter og forskjeller

Sto det like dårlig til med den franske rapporten?

Her må vi først slå fast at de to rapportene har helt ulike forutsetninger.

Den norske kommisjonen ble direkte oppnevnt av Justisdepartementet. Verken medlemmer eller mandat ble fastsatt av en domstol, men av regjeringa Nordli ved justisminister Andreas Cappelen. Det måtte ikke være sånn. Riksadvokaten kunne brukt det rettslige instrumentet som kalles «sjøforklaring». Sjøforklaring var en ordning for rettslig avhør av skipsfører og mannskap i anledning av havari som har rammet fartøyet eller ulykke som er inntruffet i forbindelse med fartøyets drift. Ordningen med sjøforklaring opphørte 1. juli 2008.¹⁶ Under en slik sjøforklaring hadde det vært fullt mulig at en egen granskingskommisjon ble utnevnt, og granskinga hadde da vært underlagt rettslig kontroll. I en slik situasjon ville det ikke vært mulig for kommisjonen å forskjellsbehandle de ulike partene og interessene. I tillegg ville ikke kommisjonsrapporten vært siste ord i saken. Rapporten ville blitt behandlet av domstolen, der alle parter var representert på lik linje. Domstolen ville dermed fatte sine beslutninger basert på kommisjonens arbeid – og på partenes likestilte bidrag.

Riksadvokaten hadde vel snaut nok stått opp 28. mars 1980, før nyhetene om at Justisdepartementet hadde oppnevnt en kommisjon var et faktum. De tre statsmaktene i et demokrati består som kjent av lovgivende (Stortinget), utøvende (regjeringa) og dømmende (domstolene) organer. I ettertid mener jeg det var en stor feil at den utøvende makt tok regien, i stedet for domsmakten.

---

¹⁴ Dokument 3:6 (2020-2021) Rapport, side 33

¹⁵ Dokument 3:6 (2020-2021) Rapport, side 34

¹⁶ Store norske leksikon

Den franske kommisjonen ble ikke oppnevnt av noen regjering. Med utgangspunkt i den norske kommisjonsrapporten av april 1981 valgte Phillips, Norsk Oljeforsikringspool og Stavanger Drilling å saksøke konstruktøren Forex Neptune og verftet CFEM. Dette var en privatrettslig stevning som ble tatt ut ved den franske Handelsretten i Paris. I januar 1982 oppnevnte domstolen en ekspertkommisjon. Den franske kommisjonen arbeidet helt fra starten kontradiktorisk. Kontradiksjonsprinsippet innebærer at alle parter skal ha lik mulighet til å gjennomgå sakens relevante dokumenter og gis anledning til å imøtegå opplysninger og påstander som motparten legger fram.¹⁷

Helt fra starten ser vi at de franske sakkyndige behandlet de norske saksøkerne og de franske saksøkte likt. Kontradiksjonsprinsippet blir gjennomgående anvendt i arbeidet. Når partene er uenige, går de sakkyndige inn i diskusjonen. De refererer standpunkter, vurderer dem ut fra de analysene og ekspertuttalelsene som er lagt på bordet, uavhengig av hvem som har framlagt argumentene. Noen ganger gir de saksøkerne medhold, andre ganger de saksøkte. Og noen ganger gjør de egne vurderinger som motsier både saksøkerne og saksøkte.

Den norske kommisjonen var altså oppnevnt politisk, av regjeringa, mens den franske kommisjonen var oppnevnt av en domstol. Dette er en stor og viktig forskjell mellom de to rapportene, både prinsipielt og praktisk.

Domstolen satte opp en rekke spørsmål som de ville ha svar på, og partene fikk anledning til å gi sine svar og kommentarer til alle spørsmål som var reist av domstolen.

Tilbake til Riksrevisor Per Kristian Foss: «Den franske kommisjonen ble nedsatt for nesten å renvaske seg selv.»

Nei, det var ikke slik. Det var faktisk omvendt. Den franske kommisjonen holdt seg trofast til kontradiktoriske prinsipper der alle parter ble behandlet likt.

Den norske kommisjonen derimot synes å ha blitt nedsatt for «nesten å renvaske seg selv» – for å holde oss til riksrevisors formulering. Noe mer nyansert kan det uttrykkes slik: Den norske kommisjonen var frakoblet domstolene, og beskyttet og favoriserte de norske partene.

---

¹⁷ Se Store norske leksikon

Om rapporten

Handelsretten i Paris oppnevnte i januar 1982 følgende deltakere i kommisjonen: Marcel Jourdain, Yves Rocquemont, Gérard Thalheimer og Jacques Cure.

Mens den norske kommisjonen med assistanse fra politiet startet fra scratch, hadde den franske kommisjonen et bedre utgangspunkt. De hadde den norske kommisjonsrapporten. Og de hadde alle partenes reaksjoner på den norske rapporten, i tillegg til egne ekspertuttalelser og analyser. De franske sakkyndige bygde på den norske rapporten, som de tok svært alvorlig. De uttrykker stor anerkjennelse og respekt for det arbeidet den norske kommisjonen hadde utført.

En svakhet ved både den norske og den franske kommisjonsrapporten er at det vies lite oppmerksomhet til andre mulige årsaksforklaringer enn dem som partene la på bordet. Vi har sett fra de senere års debatter at flere tar til orde for at oppankringsmønster og forhaling er en årsaksforklaring. Andre viser til konkrete indisier på en eksplosjon i D4-staget. Ingen av disse teoriene vies særlig oppmerksomhet, verken i det norske eller det franske kommisjonsarbeidet. Bruddrekkefølgen er basert på antakelser i begge rapportene. Begge tar for gitt at D6-staget var første brudd. Mens den norske rapporten antar at D3 eller D4 var de to neste bruddene, antar den franske at D4 var det siste staget som røyk. Dette mener de forklarer det spesielle og voldsomme bruddmønsteret. Ingen av kommisjonene fikk utført faglige analyser av bruddrekkefølgen.

Ensidigheten i den norske kommisjonsrapporten blir beskrevet av Riksrevisjonen:

«I granskingsrapporten avgrenset kommisjonen seg til å forklare og underbygge det kommisjonen mente hadde skjedd, og den beskrev ikke hvordan den hadde vurdert andre årsaksforklaringer.»¹⁸

«Kommisjonen beskrev bare undersøkelser som bekreftet hovedkonklusjonene i rapporten.»¹⁹

---

¹⁸ Dokument 3:6 (2020-2021) Rapport, side 73

¹⁹ Dokument 3:6 (2020-2021) Rapport, side 49

Oppbygging av rapporten

Etter et innledende kapittel om den norske kommisjonens arbeid gir rapporten en oversikt over andre tilleggsdokumenter og -undersøkelser. Her beskrives dokumenter fra partenes arkiver, avhør, møter og befaringer. I kapittel 3 gjennomgås spørsmålene fra domstolen, og neste kapittel tar opp andre forhold som ikke er dekket av Handelsrettens spørsmål. I siste kapittel oppsummer de sakkyndige og gir sine konklusjoner. En stor pakke med vedlegg følger rapporten.

Selv om rapporten bygger på den norske kommisjonens rapport, markerer de franske sakkyndige tydelige avvik fra de norske konklusjonene.

For det første vektlegger franskmennene langt sterkere at riggen ble driftet feil. De påpeker og dokumenterer inkompetanse i ledelsen og manglende oppfølging av operasjonsmanualen.

For det andre mener de franske sakkyndige at utmattingsprekken i D6-staget ikke ble utløst av sveisefeilen i hydrofonen:

Med unntak av et vesentlig punkt er synspunktene som uttrykkes i (den norske) kommisjonsrapporten, begrunnede og balanserte ... Men når det gjelder selve opphavet til ulykka, det vil si årsaken til bruddet i stag D6, har ikke den norske undersøkelseskommisjonen vært i stand til å gi en rasjonell og overbevisende forklaring.²⁰

De franske sakkyndige mener at hydrofonen og D6-staget har vært utsatt for et sammenstøt, enten under bygging eller under drift.

Rapportens avsluttende setning oppsummerer godt: «Dersom vi skulle konkludere denne lange rapporten med bare én setning, ville vi si: Det er ubestridt at en ulykke av dette omfanget ikke har én årsak, men skyldes en uheldig kombinasjon av ugunstige omstendigheter.»²¹

---

²⁰ Fransk ekspertkommisjon, 1985. Norsk oversettelse 2021, Oslo: Riksrevisjonen (heretter Fransk rapport), side 40

²¹ Fransk rapport pkt. 5.5. side 270

I de kommende kapitlene som gjennomgår de 89 spørsmålene vil jeg komme tilbake til den franske rapporten, der den gir interessant og viktig informasjon knyttet til de enkelte spørsmålene.